

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Foltase a soudců Davida Hipšra a Lenky Krupičkové v právní věci žalobce: **L. K.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 16, Praha, v řízení o kasační stížnosti Mgr. Jany Zwyrtek Hamplové, advokátky se sídlem Olomoucká 36, Mohelnice, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 5. 2024, č. j. 25 Af 10/2024-16,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 1. 3. 2024, č. j. MSP-30/2020-OPR-M/4, žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě (dále též „krajský soud“) ze dne 13. 8. 2019, č. j. 5600016019, kterým tento jakožto správce daně nevyhověl žádosti žalobce o posečkání s úhradou nákladů trestního řízení ve výši 13 000 Kč dle § 156 zákona č. 280/2019 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Žalobce (t.č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Mírov) napadl rozhodnutí žalovaného žalobou. Požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce. Krajský soud žádostem stěžovatele vyhověl. Usnesením ze dne 16. 5. 2024, č. j. 25 Af 10/2024-16, přiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu (výrok I) a současně ustanovil zástupkyní žalobce advokátku Mgr. Janu Zwyrtek Hamplovou, se sídlem v Mohelnici (výrok II). Usnesení krajského soudu (stejně jako všechna dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu) je dostupné na www.nssoud.cz a soud na něj na tomto místě pro stručnost odkazuje.

II.

[3] Proti usnesení krajského soudu podala ustanovená zástupkyně (dále též „stěžovatelka“) v zákonné lhůtě kasační stížnost. Stěžovatelka namítala, že s ohledem na časovou zaneprázdněnost nemůže vykonávat právní zastoupení žalobce. Důvodem časové zaneprázdněnosti je skutečnost, že od 1. 10. 2022 byla zvolena senátorkou Senátu Parlamentu ČR (dále též „senátorka“), v důsledku čehož většinu času pobývá v Praze, a nikoliv v místě sídla své kanceláře, které se nachází v regionu předmětné věznice, ve které pobývá žalobce (Věznice Mírov). Výslovně navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil tak, aby mohl být ustanoven některý z jejích kolegů, který může právní zastoupení vykonávat s potřebnou péčí.

[4] Žalovaný podal ke kasační stížnosti vyjádření, ve kterém uvedl, že nemá žádných námitek k ustanovení konkrétní osoby, která bude žalobce zastupovat, ať již jím bude stěžovatelka, nebo jiný advokát. S ohledem na předložené důvody ze strany stěžovatelky (nedostatek času) je však dle žalovaného vhodné zvážit, zda mohou mít takové důvody za následek zrušení ustanovení právním zástupcem.

[5] Žalobce se ke kasační stížnosti ve stanovené lhůtě nevyjádřil.

[6] V replice k vyjádření žalovaného ke kasační stížnosti pak stěžovatelka uvedla, že k podání kasační stížnosti ji vedla kumulace v kasační stížnosti uvedených důvodů: časová zaneprázdněnost vyvolaná výkonem funkce senátorky, vzdálenost mezi Prahou a místem současného pobytu žalobce a nutnost věnovat se své stávající klientele. Proto navrhla zrušení napadeného usnesení, tak aby se klientovi od jiného ustanoveného zástupce dostalo náležité péče. V případě klasického výkonu (pouze) advokacie by k takovému kroku nepřistoupila, nyní je však zcela nezbytný, protože by zastoupení nemohla vykonávat s náležitou péčí.

III.

[7] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[8] Předmětem soudního přezkumu je usnesení krajského soudu, kterým byla stěžovatelka (advokátka) žalobci ustanovena jako zástupkyně dle § 35 odst. 10 s. ř. s. Stěžovatelka důvodnost kasační stížnosti opírá o časovou zaneprázdněnost, vzdálenost od místa pobytu žalobce, resp. nutnost věnovat se stávající klientele. Kumulace těchto důvodů podle stěžovatelky vede k nutnosti zrušení napadeného usnesení a ustanovení jiného zástupce.

[9] Z judikatury vyplývá, že kasační stížnost ustanoveného advokáta proti rozhodnutí dle označeného ustanovení je přípustná (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2005, č. j. 3 Azs 187/2005-52). Nejvyšší správní soud ji však nemohl z níže uvedených důvodů shledat důvodnou.

[10] Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh*

pokračování

ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.

[11] Účastníkovi řízení tedy může být na jeho žádost ustanoven zástupcem advokát. Předpokladem jeho ustanovení je podaná žádost o ustanovení, splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a konečně nezbytnost ochrany jeho práv.

[12] Podle § 4 zákona o advokacii je advokátem ten, *kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou*. V § 5 téhož zákona jsou obsaženy podmínky pro zápis do seznamu advokátů, přičemž není sporné, že stěžovatelka je do uvedeného seznamu zapsána.

[13] Nejvyšší správní soud se ve své judikatuře opakovaně zabýval obdobnými kasačními stížnostmi. Již v rozsudku ze dne 23. 5. 2007, č. j. 3 Ads 46/2006-69, uvedl, že předpokladem úspěšné kasační stížnosti je *„prokazatelné pochybení ze strany krajského soudu při posuzování žádosti žalobce o ustanovení zástupce pro řízení. V daném případě však nelze v tomto směru soudu cokoli vytknout. Soud není povinen preventivně zjišťovat, zda mezi žadatelem a ustanoveným advokátem může být narušen vztah důvěry a ani z ust. § 20 zákona o advokacii takovouto povinnost soudu nelze dovodit. Skutečnost tvrzená stěžovatelem v kasační stížnosti přitom soudu nebyla a ani nemohla být známa a nelze mu proto klást za vinu, že ji při svém rozhodování nezohlednil. Nedostatek důvěry mezi stěžovatelem a osobou žalobce nepochybně brání řádnému výkonu povinnosti, k níž byl stěžovatel ustanoven, namísto mimořádného opravného prostředku však bylo třeba, aby stěžovatel krajský soud o této skutečnosti zpravil a požádal o zproštění ustanovení tak, jak to předpokládá ust. § 20 odst. 2 zákona o advokacii a jak to ostatně učinil již předchozí zástupce žalobce.“*

[14] Z uvedeného vyšel Nejvyšší správní soud i v rozsudku ze dne 15. 12. 2021, č. j. 4 As 371/2021-20, ve kterém uvedl, že *„přestože důvodem podání kasační stížnosti v tam posuzovaném případě (ve věci sp. zn. 3 Ads 46/2006 – poznámka soudu), byla nedůvěra mezi ustanoveným zástupcem a osobou žalobce, lze samotné závěry o předpokladech úspěšné kasační stížnosti proti usnesení o ustanovení zástupce žalobci podané ustanoveným zástupcem použít i na nyní projednávanou věc. Stěžovatelka v kasační stížnosti neuvedla žádné důvody, které by zakládaly pochybení, jehož se měl krajský soud dopustit při posuzování žádosti žalobce o ustanovení zástupce pro řízení o jeho žalobě (resp. nejasném podání). Jediný namítaný důvod, kterým stěžovatelka argumentuje, je tak nedostatek jejích znalostí v oblasti práva, které se týká věc řešená před krajským soudem. To však, jak již uvedeno, není důvodem pro shledání důvodnosti kasační stížnosti a zrušení napadeného usnesení. Jinými slovy, neschopnost poskytnout právní služby potřebné kvality z důvodu neznalosti určité právní oblasti, které se ustanovený zástupce pravidelně ve své praxi nevěnuje, není takovým důvodem. Uvedená okolnost ostatně není ani důvodem, pro který by ustanovený zástupce mohl žádat o zproštění zastoupení podle zákona o advokacii (srov. § 20 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii), jak přiléhavě upozornil i žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti.“*

[15] Důvodem, pro který nemůže být zrušeno ustanovení advokáta, není ani sídlo advokáta v jiném městě, či jeho pracovní vytíženost: *„pokud stěžovatel spatřuje důvod pro zrušení svého ustanovení v tom, že nemá jako advokát sídlo v Sokolově a dále poukazoval na svou pracovní vytíženost, pro kterou není schopen poskytnout účastníkovi 1) kvalitní právní služby, nejedná se o důvody, pro které musí nebo může být (...) zrušeno ustanovení advokáta,*

neboť se nejedná o skutečnosti uvedené v § 19 citovaného zákona ani nedošlo k narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem ani se nejedná o případ, že klient neposkytuje potřebnou součinnost“ (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2004, č. j. 7 Azs 174/2004-51).

[16] Nejvyšší správní soud neshledal důvod odklonit se od výše uvedených závěrů ani v nyní projednávané věci.

[17] Jak již bylo výše uvedeno, důvodnost kasační stížnosti stěžovatelka opírá o výkon funkce senátorky a s tím spojenou časovou zaneprázdněnost, resp. vzdálenost od místa pobytu žalobce a nutnost věnovat se stávající klientele. Kumulace uvedených důvodů podle stěžovatelky vyvolává nutnost zrušení napadeného usnesení. Nejvyšší správní soud stěžovatelce nepřisvědčil.

[18] Kasační soud si plně uvědomuje význam činnosti senátora, resp. význam práva na přístup k voleným a jiným veřejným funkcím [viz nálezy sp. zn. II. ÚS 53/06 ze dne 12. 9. 2006 (N 159/42 SbNU 305); sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 1. 2008 (N 14/48 SbNU 145); sp. zn. I. ÚS 2420/11 ze dne 16. 11. 2011 (N 197/63 SbNU 291)]. Soud nikterak nezpochybňuje ani další stěžovatelkou akcentované skutečnosti. V kontextu dané věci však nelze ustanovení advokátkou považovat za „*prokazatelné pochybení*“ ze strany krajského soudu při posuzování žádosti žalobce o ustanovení zástupce pro řízení (rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 5. 2007, č. j. 3 Ads 46/2006-69, ze dne 15. 12. 2021, č. j. 4 As 371/2021-20). Z obsahu spisu vyplývá, že krajský soud náležitě posoudil všechny podmínky pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 10 s. ř. s., vč. předpokladů pro osvobození žalobce od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. Označená ustanovení, jakož ani žádná jiná přitom krajskému soudu neukládají zkoumat stěžovatelkou předestřené důvody. Právní úprava nestanoví, že by nebylo lze ustanovit zástupcem toho, kdo současně vykonává činnost senátora, popř. že by před ustanovením bylo třeba zkoumat v kasační stížnosti akcentované skutečnosti, resp. jejich kumulaci. Stejně tak právní úprava nestanoví, že by zvolení senátorem mělo za následek nemožnost výkonu advokacie; právní úprava připouští souběžný výkon obou činností. Rizik s tím spojených si zákonodárce zcela jistě musel být vědom, i přesto nepřijal právní úpravu, která by bránila soudům ustanovovat jako zástupce i advokáty, kteří současně vykonávají i funkci senátora. V tomto ohledu tak krajskému soudu nelze nic vytknout. Lze dodat, že krajský soud při ustanovení stěžovatelky respektoval i ustálenou praxi, při níž soud při ustanovení zástupce zohlední kromě sídla daného advokáta také to, zda dle registru České advokátní komory daný advokát s ustanovením *ex offio* souhlasí, či nikoliv (podpůrně srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 8. 2024, č. j. 9 Ads 179/2024-22, usnesení ze dne 24. 5. 2021, č. j. Na 69/2021-19 atp.). V rozhodnou dobu byla stěžovatelka zapsána v seznamu pro ustanovování *ex offio*. Dávala tím tedy najevo, že chce být ustanovována jako právní zástupkyně. Ostatně, z veřejných evidencí nebylo lze zjistit ani jiný důvod bránící v ustanovení (např. zánik výkonu advokacie či pozastavení činnosti dle § 9 zákona o advokacii). Podle § 9 zákona o advokacii advokátní komora pozastaví advokátovi výkon advokacie: *a) vznikl-li mu pracovní poměr nebo služební poměr, s výjimkou pracovních poměrů uvedených v § 5 odst. 1 písm. g) nebo pracovního poměru podle § 15a, anebo začal-li vykonávat jinou činnost neslučitelnou s výkonem advokacie, b) brání-li mu ve vykonávání advokacie po dobu delší čtyř měsíců jiná překážka, c) na základě písemné žádosti advokáta.* Nejvyšší správní soud si současně plně uvědomuje náročnost souběžného výkonu funkce senátorky

pokračování

a advokátní činnosti. Zákonodárce jej však umožňuje, přičemž nabízí i nástroje, jak zajistit nerušený výkon funkce senátora (viz výše). Nelze přehlédnout ani to, že zákonodárce institutem dle § 35 odst. 10 s. ř. s. sleduje i naplnění práva na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny, tedy výkon jiného ústavně zaručeného práva (srov. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. IV. ÚS 682/16, sp. zn. I. ÚS 630/16, sp. zn. II. ÚS 3237/20, sp. zn. I. ÚS 1618/15 atp.). Nejvyšší správní soud si samozřejmě dokáže představit i právní úpravu, podle níž by zvolený senátor vykonávající souběžně advokacii nesměl být ustanovován jako zástupce *ex offio*, popř. že v takových případech měly soudy přihlížet k jeho časové zaneprázdněnosti, vzdálenosti místa výkonu funkce senátora od sídla advokátní kanceláře, od místa pobytu žalobce atp., takto však právní úprava v současnosti koncipována není. Jiný výklad nelze vysledovat ani z judikatury. Z ní naopak vyplývá, že časová, resp. pracovní zaneprázdněnost advokáta ani sídlo advokáta v obci, která je vzdálenější místu momentálního pobytu klienta, není důvodem pro zrušení usnesení o ustanovení zástupce (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2004, č. j. 7 Azs 174/2004-51). Uvedené závěry potvrzuje i civilní judikatura. Např. podle usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 8. 2000, sp. zn. 25 Co 318/2000, při rozhodování o ustanovení zástupce účastníkovi řízení nemůže být „*zvažována časová, resp. pracovní zaneprázdněnost advokáta.*“

[19] Pokud stěžovatelka svou argumentací míří do důvodů, pro které lze žádat zproštění dle zákona o advokacii, konstatuje soud, že podle § 20 zákona o advokacii *advokát je povinen smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět, popřípadě požádat o zrušení ustanovení nebo požádat Komoru o určení jiného advokáta, zjistí-li dodatečně skutečnosti uvedené v § 19.* Dle § 19 odst. 1 zákona o advokacii platí, že advokát může poskytnutí právních služeb odmítnout, jestliže: *a) v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, b) osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související právní služby advokát, s nímž vykonává advokacii ve společně (§ 11 odst. 1), nebo v případě zaměstnaného advokáta advokát, který je jeho zaměstnavatelem, anebo advokát, který je zaměstnancem stejného zaměstnavatele, c) by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit, d) projednání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká, nebo za e) zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.* Advokát je oprávněn požádat o zrušení ustanovení také tehdy, pokud dojde k narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost (§ 20 odst. 2 zákona o advokacii).

[20] Ani zákon o advokacii tedy neopravňuje advokáta žádat o zrušení ustanovení v případech, na které poukazuje stěžovatelka. Jak vyplývá z výše citované právní úpravy, k tomu může dojít v případě, že by byly poskytovány (v téže věci nebo ve věci související) právní služby osobě, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá; že by advokát disponoval informacemi neoprávněně zvýhodňujícími žadatele o právní službu; že by se advokát či jemu blízká osoba účastnil projednání věci; popř. že by zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, byl v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké; pokud by došlo k narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem; popř. pokud klient neposkytuje potřebnou součinnost. Lze dodat, že důvody obsažené v § 19 jsou koncipovány taxativně (srov. § 19 In: Svejkský, J. a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012). Na danou situaci nelze použít

ani § 18 zákona o advokacii, neboť ten opravňuje advokáta poskytnutí právních služeb odmítnout, pokud nebyl podle zvláštních právních předpisů (zde soudní řád správní) ustanoven. Stěžovatelka ostatně ani sama neoznačuje žádné právní ustanovení, či judikaturu, ze které by měla vyplývat opora pro jí požadované zrušení usnesení o ustanovení advokáta. Řízení o kasační stížnosti je přitom ovládáno zásadou dispoziční (srov. rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 4 As 3/2008-78, či usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2020, sp. zn. II. ÚS 875/20, ze dne 14. 9. 2021, sp. zn. I. ÚS 776/21).

[21] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že na podkladě stížní argumentace nebylo lze shledat důvod ke zrušení napadeného usnesení. Soud neshledal ani existenci vad, ke kterým je povinen přihlížet *ex officio* (srov. např. § 109 s. ř. s.).

[22] Nejvyššímu správnímu soudu proto nezbylo, než kasační stížnost zamítnout jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

[23] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona. Stěžovatelka neměla v řízení o kasační stížnosti úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalobci ani žalovanému žádné náklady tohoto řízení taktéž prokazatelně nevznikly. Nejvyšší správní soud proto rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. října 2024

Tomáš Foltas
předseda senátu